

értelmezhetik önmagukat a köztársaságot védelmezni hivatott belbiztonsági szolgálatok emberei, akik minden szempontból teljesen összetéveszthetők a sötét oldallal, még ha a *csecsen forgó halálderrisről* van is szó, aki *misztikus transzban* Dzala'l al-Din Rúmi verseit énekelve végez ellenfeleivel. A kritikus helyzetben Sztjopa mégis fellélegezhet, „hiszen látta a Csillagok Háborúját, és rájött, hogy több szörnyűség már nem lesz”. S való igaz, a védelmi pénzt attól a pillanattól fogva már az „államnak” fizeti. Megtudhatjuk, hogy a japán rajzfilmekből ismert pokémonok miként testesülnek meg az emberi lélekben, hogy multikulturális világunk médiája miként hipnotizálja az arctalan tömegeket, és azt is, hogy semmi haszna a rációnak, hiszen amíg mindenki elemmez, aztán csódba megy, addig a véletlenre való hagyatkozás meghozza gyümölcsét.

Sztjopa ugyanis, akinek élete gimnazista korától bankkárrá válásáig kizárólag egyetlen törvényhez igazodik – a minden logikát száműző hithez a számok természetfeletti erejében –, megtalálja számítását. Életének minden mozzanata a harmincnégyes számhoz, egyedüli istenéhez kötődik, s e vallásos fanatizmusa átemeli a normálisnak mondott élet határait. (De nem képmutatás-e normákról beszélni abban a világban, amelyről Pelevin tudósít?) Mit lehet azonban tenni, ha feltűnik az ősi ellenség, a megtestesült gonoszság: a negyvenhármass? Sztjopa Pikachu útnak indul, hogy szerze-

teszi csuhába öltözve, zsebében mágikus, fröccsöntött műhímtaggal (amiből 15 000 dollár felárért hármat is kapott a műanyag pálmáktól díszes zen-kórkertjéhez, mellékletként), benne rejtett, pisztolyként is funkcionáló tollal, hogy végezzen ellenfelével, a *hétcentes csacsival*...

A regény látszólag mesés elemekkel átszótt, beteges, tarantinói álmvilágot teremt. Torz, görbe tükrön keresztül kommunikál, a könyvet letéve mégis úgy érezzük, keserű és félelmetes valóságot mutat be, és nemcsak Oroszországról, de az egész globalizált világról szól, s elgondolkodtat – még akkor is, ha nem emelünk poharat hősünkkel együtt, hogy vérig sértésünk egy érzékeny angol hölgyet pohárköszöntőnkkel, mely *Harry Potternek, a legderekből hobbinak* szól.

CSEPREGI JÁNOS

(Fordította Bratka László,
Európa Könyvkiadó, Budapest, 2005,
306 oldal, 2000 Ft)

BOZSIK PÉTER:

Az attentátor
Matuska Szilveszter
regénye

Az első mondatban Borges és James Joyce neve tűnik fel, hogy utána már is a főhőse, Matuska Szilveszteré szerepeljen. A vajtűfülűek számára sejtthe-

tő: mítoszról lesz itt szó, de ha az olvasó az ilyen előérzethez mégsem elég finom lelkű, Bozsik Péter rögtön el is árulja a beavató bevezetőben. Míves vajdasági íróként már az elején – második regénye első oldalain – elregéli, miről esik, mi több: eshet a beszéd, s azt is, miképpen fog majd az elzajlani. Egy több rétegre tagolt, az idők folyamán részletgazdagságát elvesztett, de bármikor kibővíthető családi legendárium nyomába szegődhet a bátor olvasó, s ha jártas a Danilo Kiš-i dokumentarizmus vagy a *Twin Peaks*-ből ismert pszeudodokumentarizmus amúgy közös kelléktárában, nem csalódhat a műben: azt kapja, amit vár.

A mű történetinek beállított, bár leginkább életrajzi regény, amely hol bűnügyi történet, hol irodalmi produkció. Kiváló tárgya lehet a bölcsészetet hallgató lányok 4000 leütésnyi terjedelmű, első szemináriumi esszéinek.

Bozsik képzett szakember, ismeri a nyelvet, jártas az írói eljárásokban, elég tájékozott ahhoz, hogy tudja, miféle olvasók lakják éppen Közép-Európát, s arról is van tapasztalata, mit lehet és mit nem – akár jogos tulajdonként – felhasználni az irodalmi életben egy adott művészi cél eléréséhez. Munkája tartalmaz milag és formailag oly sok mindent tekintetbe vesz, hogy már ettől is je-

lenség-értékű. Ha elég messze tartjuk magunkat az amúgy talán csak a szakmunkástanulóknak érdekes történettől, s arra figyelünk inkább, miként lehet azt elbonyolítani, felfedezhetjük, mekkora kincs az írni tudás. Ehhez persze el kell tekintenünk attól, hogy Heller Ágnes mint adat-

közlőt, a regényíró városának amúgy boszorkás karakterű pszichológusát mint elmeszakértőt, és a szerzőt mint az M2-es tévécsatorna *Záróra* című műsorának nem éppen megnyerő szerepbe került interjúalanyát lássuk – egytől egyig amolyan fontosnak sejtetett valóságelemek ők –, s inkább az általuk megjelölt, velük kitöltött szövegre kell fókuszálnunk. Ebben az esetben csupa izgalomban lehet részünk.

Az izgulás is – szerzői fondorlat ez – mérték szerinti. Az *attentátor* biográfiájára rácsimpaszkodó regény kristálytisza szerkezetű. Sok-sok fejtörés eredménye lehetett az elő- és utótörténetbe dobozott, fejezetekbe és álommerényekbe kényszerített (arabeszk- avagy puzzle-szerűen összerakott) mese, s a narrátor hol körülményeskedő, hol kedélyes-aggályos kiszólásai sem feledtetik mindig a konstrukciót. S azt, hogy itt minden az alkotói terv következetes beteljesítője.

A könyvet érdemes elolvasni – állítja végül a recenzens, noha

Bozsikot inkább költőként tarthatjuk számon, olyannak, aki eddig egy érvényes regényt is írt. Ez a mű most arra alkalmas, hogy regisztráljuk, szerzőnk milyen irodalomcsinálásban jártas. S hogy a saját beszéd, a technikai felvértezetttség, a szerzői szándék és kitartás stb. nem elég ahhoz, hogy kimondható legyen, amit Matuska élete példáz: a becsvágyat ki kell szolgálni. Ez a munka minden kiválósága ellenére olyan, mint egy jelentős festmény közepszerű másolata. A legnagyobb hibája az, hogy kópia. Túl az (ön)reprezentáción, nem tudni, mi a szerepe.

De (annak ellenére, hogy tanultuk, magyar mondatot így nem kezdhetünk) ismét elmondom: a biatorbágyi rém mellett kétségtelenül egy másik hőse is lehet a fejezeteknek. Őt érdemes lenne újraírni. Aki amúgy a nagyreményű regény írója lenne.

GÉCZI JÁNOS

(Kalligram Kiadó, Pozsony, 2005,
184 oldal, 1800 Ft)

EÖRSI ISTVÁN:

**dr. Noha
történetek**

Eörsi Istvánt nem kell bemutatni a magyar olvasóközönségnek. Tudjuk róla, hogy tud írni. Hosszút is tud.

Ezúttal megmutatta, hogy a rövid műfajban is otthon van. A dr. Noha-történetek először a Magyar Hírlap *Abogy tetszik* mellékletében jelentek meg, hetente. Ám kötetben még intenzívebben hatnak. Az írásokban sokszor csak az állandó főhős, Noha doktor szereplése a közös. Szikár, egyszerű és rövid szövegek ezek. Nincs is szükség itt formai bravúrkodásra, hiszen elsősorban nem a gyönyörködtetés, a szórakoztatás a Noha-sztorik célja, hanem az elgondolkodtatás. A sokszor kafkaian tömör történetek mind parabolisztikusak. Eörsi politikailag nem foglal nyíltan állást, ám így is a humanizmus, a felvilágosodás és a demokrácia elveinek kemény hangú védelmezője. Dr. Noha alakjában az igazi rendszerkritikus értelmiségit jeleníti meg, aki a felső középosztály tagja, szeret jókat enni, külföldre járni és csinos hölgyek társaságában lenni. Mégis, a legjobban gondolkozni és vitázni szeret.

Sokszor elsőre felismerhetők az ábrázolni kívánt személyek és társadalmi szituációk, anélkül, hogy maga dr. Noha különösebben fontosnak tartaná ezek bemutatását (*Mindegy vagy nem mindegy?, A cáfolat cáfolata, Figyelemre méltó taktika, A mű és fogadtatása, Az új évezred elején*). E filozófiai éllel megírt társadalmi reflektálások hasonlítanak a régi ázsiai tanmesékre, melyek lényege szintén az volt, hogy egyszerű, kevés szereplős, frappáns szituációval szemléltessék.